

1. ARGUMENT

Preocupările internaționale recente privind **violența în societate** au inclus și problematica **violenței în școală**, subliniindu-se faptul că școala este o parte integrantă a comunității. În societatea românească, violența în școli este un aspect neglijat, lipsind statistici și cercetări la nivel național. Ea a fost tangențial identificată, în special, în legătură cu violența adulților față de copii, făcându-se asocierea între familia disfuncțională și comportamentul potențial violent al copiilor provenind din acest tip de familie. Astfel, „**violența învățată**”, **violența ca mod de relaționare** reprodus în relațiile între copii în contexte diferite – inclusiv în școală– s-a impus în discursul public despre violență atât în investigațiile de anvergură redusă a unor organizații neguvernamentale, cât și în mass-media.

Violența școlară este doar una dintre manifestările violenței cotidiene. Dezbaterile privind relația între conceptul de „**drept la siguranță**” și **mediul școlar** au căpătat în Europa o dezvoltare continuă și constantă, cu diferențe de la țară la țară, devenind oficial o problemă politică în urma unei întâlniri a experților, organizată de Comisia Europeană la Utrecht, în anul 1997. Mass-media acordă din ce în ce mai multă atenție violenței, contribuind la conștientizarea și creșterea interesului public față de violența tinerilor, inclusiv față de violența școlară. Guvernanții și societatea civilă au devenit sensibili la fenomenul violenței în mediul școlar, renunțând la stereotipul conform căruia școala este o entitate izolată, un spațiu social autonom, necorelat la dinamica socială, neafectat de conflictele și dificultățile cu care se confruntă societatea, în general. Școala este o parte integrantă a comunității largi, iar problemele cu care se confruntă ca instituție și mediu de formare a tinerilor privesc întreaga societate. **Violența umană**, indiferent în ce context se manifestă, este inerentă naturii umane, dar acest lucru nu înseamnă că nu trebuie să i se dea un răspuns ferm, prin acordarea unui rol special prevenirii și combaterii acestui fenomen social. Școala ca mediu instituțional nu se sustrage acestei afirmații. Ba chiar mai mult, aceasta, nemaifiind considerată „**nici o fortăreață și nici un sanctuar**”, **ci un forum al socializării**, un spațiu deschis lumii exterioare, asimilându-i tensiunile, trebuie văzută și ca spațiu de manifestare a violenței.

Cu ce forme de violență ne întâlnim în școli, care sunt cauzele care determină violența școlară, de ce unii copii adoptă modalități de comportament violent în relațiile lor cu colegii, cu prietenii, cu profesorii, cu părinții, de ce unii profesori instituie relații de putere, exprimate prin violență la adresa elevilor, sunt doar unele dintre întrebările la care trebuie să găsim răspunsuri pentru a asigura în școli un climat pozitiv și pentru a ține sub control violența interpersonală.

În România, odată ce conștientizarea violenței școlare – adesea inclusă în violența tinerilor și violența asupra copiilor/tinerilor – a crescut, o serie de organisme guvernamentale și neguvernamentale au încercat să abordeze aceste fenomene. Abordările au fost locale, contextualizate și, în general, tangente la problema generală a violenței. Puține cercetări au avut ca preocupări abordarea violenței școlare în termeni de specificitate, urmărind să stabilească în mod riguros, chiar în contexte limitate, dimensiunile, cauzele și factorii determinanți ai acestui fenomen.

Violența în școală cuprinde orice formă de manifestare a unor comportamente precum: violență verbală și psihologică(poreclire, tachinare, amenințare, hărțuire); violență fizică; comportamente care intră sub incidența legii (viol, consum/ comercializare de droguri, furt); ofensă adusă statutului/autorității cadrului didactic; alte tipuri de comportament deviant în relație cu școala.

Violența școlară se impune din ce în ce mai mult în atenția societății contemporane și mai ales în cea a unor instituții specializate și a unor organizații neguvernamentale, sensibilizate de amploarea de necontestat pe care acest fenomen o capătă, chiar în absența unor statistici riguroase și comparabile, la diferite nivele de globalizare. O diversitate de forme de violență ușoară sau moderată, dar și evenimente tragice, aduse la cunoștința publicului, reprezintă expresia vizibilă a unui stil de relaționare și a unui comportament social care valorizează pozitiv violența, în detrimentul unor strategii de gestionare și rezolvare a conflictelor. Societatea, în ansamblul ei, dar în mod diferențiat, percepe cu neliniște creșterea acestui fenomen, incluzându-l în problematica complexă a violenței tinerilor, considerându-l ca un factor care fragilizează sau împiedică o societate care se dorește democratică.

Violența școlară nu este un fenomen nou, dar, în trecut, ea s-a manifestat mai degrabă în spațiul relativ autonom al școlii; actualmente, lumea școlii a căpătat permeabilitate crescută, ca și

transparență instituțională, asimilând tensiunile și dificultățile cu care se confruntă societățile contemporane. **În contextul cultural și politic european se acceptă și se promovează ideea că școala trebuie să fie un spațiu privilegiat, al securității, liber de conflicte și de manifestări ale violenței societale.**

2. OBIECTIVELE PROGRAMULUI:

- Evaluarea dimensiunilor fenomenului de violență în școală;
- Identificarea situațiilor de violență școlară și elaborarea unei tipologii a fenomenului;
- Identificarea cauzelor generatoare ale violenței în școală;
- Elaborarea unui set de recomandări, destinate cadrelor didactice și părinților, cu scopul de ameliorare a fenomenului violenței în școală.

3. GRUPURI ȚINTĂ:

- ✓ elevi din școlile gimnaziale și din liceele teleormănene,
- ✓ directori de unități școlare din județ,
- ✓ profesori diriginți,
- ✓ consilieri școlari.

4. **ORIZONT DE TIMP:** Programul se va derula în perioada Octombrie 2016-
Mai 2017

5. **EVALUAREA** se va realiza prin:

- Materiale informative,
- pliante,
- broșuri ,
- rapoarte

6. DELIMITARI CONCEPTUALE:

Cadru conceptual

Abordarea violenței în școli (sau violenței școlare), ca formă particular de violență, trebuie să ia în considerație trei concepte-cheie: **violența, școala și vârsta**. Ca atare, din această abordare

se exclud copiii necuprinși în vreo formă de educație, deși ei pot fi la vârsta școlarizării. De asemenea, deși vârsta este o variabilă importantă, violența școlară nu este asociată cu delincvența juvenilă, decât în măsura în care faptele penale ale tinerilor au loc în perimetrul școlii sau cel mult în vecinătatea acesteia, infractorii având statut de elev. În acest ultim caz, violența în școli poate fi considerată **violență juvenilă instituțională**, iar fenomenul violenței școlare poate fi integrat în criminalitatea minorilor. Violența școlară poate fi considerată drept o parte a delincvenței juvenile, ea urmând și contribuind la aceasta: astfel, se poate vorbi despre criminalitatea minorilor.

Astăzi se acceptă o definiție largă a violenței școlare, incluzând, în afara delincvenței, fapte care nu sunt în mod necesar penalizabile sau care scapă, în orice caz, semnalărilor judiciare. De asemenea, se susține din ce în ce mai mult ideea de a se ține seama de discursul victimelor în definirea violenței școlare, care este atât **agresiune brutală și haotică, cât și repetarea a multor evenimente stresante**, rar penalizate, nu în mod obligatoriu penalizabile. Interesul față de violența școlară și acceptarea nevoii de a fi prezentă în agendele naționale și cele europene nu a apărut decât după Conferința de la Utrecht (1997), când în multe țări europene nu existau nici statistici și nici proiecte privind urmărirea acestui fenomen social.

Termenul de **violență** este folosit în mod frecvent, el devenind în ultimii ani o rutină. În programul de față, pentru a putea compara informațiile obținute și pentru a o furniza celor intervievați sau chestionați informații utile am optat pentru următoarea **definiție operațională**: violența în școală este „orice formă de manifestare a unor comportamente precum: exprimare inadecvată sau jignitoare, cum ar fi: **poreclire, tachinare, ironizare, imitare, amenințare, hărțuire; bruscare, împingere, lovire, rănire; comportament care intră sub incidența legii (viol, consum/ comercializare de droguri, vandalism – provocarea de stricăciuni cu bună știință, furt); ofensă adusă statutului/ autorității cadrului didactic (limbaj sau conduită ireverențioasă față de cadrul didactic); comportament școlar neadecvat: întârzierea la ore, părăsirea clasei în timpul orei, fumatul în școală și orice alt comportament care contravine flagrant regulamentului școlar în vigoare”.**

Nicole Vettenburg (1999) consideră că există trei forme de violență în școli:

- **devianța tolerată** sau violența juvenilă normală;

- **violența socială**, în care școala însăși este victima violenței manifestate în societate, la nivel general (acest lucru este adesea invocat pentru a elibera școala de orice

responsabilitate);

- **violența anti-școală**(distrugerea echipamentelor, vandalism, insultă și agresivitate față de profesori).

Chris Gittins (2004) aduce în discuție **trei definiții ale violenței**: Definiția violenței, care se află în dicționarul ENCARTA (1999): 1) **folosirea forței fizice pentru a**

produce răni cuiva sau a distruge ceva; 2) folosirea ilegală a forței nejustificate sau efectul creat prin amenințare;

Definiția folosită de **D. Olweus (1999)** după care **violența sau comportamentul violent este: comportamentul agresiv în care un actor sau infractor folosește corpul său sau un obiect (incluzând o armă) pentru a lovi (relativ serios) sau a produce disconfort unui individ.**

7. METODE ȘI TEHNICI DE LUCRU LA CLASĂ

Demersul investigativ privind fenomenul de violență școlară poate fi realizat prin:

- **Analiza documentară**- Prin această metodă se studiază principalele legi și reglementări care circumscriu/structurează cadrul legislativ al prevenirii, intervenției și controlului violenței școlare.
- **Ancheta pe bază de chestionar** - Această metodă se va utiliza în scopul evaluării dimensiunii fenomenului violenței în școală și al evidențierii perspectivei pe care directorii unităților de învățământ, consilierii școlari și elevii o au asupra acestui fenomen.

Chestionarul adresat directorilor unităților școlare s-a concentrat asupra următoarelor aspecte:

- caracteristici ale școlii: tipul de unitate (școală cu clase I-VIII/ liceu), dimensiunea școlii (numărul de elevi din școală), mediul în care este situată (urban/ rural), situarea școlii la nivelul localității (centru/ periferie), elemente privind abandonul și absenteismul școlar ș.a.;

- tipurile de violență școlară, manifestate la nivelul sistemului de relații: elevi-elevi, elevi-profesori, profesori-elevi; în cadrul fiecărei relații sunt investigate cauzele și intensitatea manifestărilor violente;
- chestionarul urmărește, de asemenea, identificarea diferitelor măsuri de prevenire și intervenție dezvoltate la nivelul școlii.

Chestionarul adresat consilierilor școlari urmărește :

- formele de manifestare ale violenței (violență verbală, psihologică, fizică);
- factorii generatori (individuali, familiali, școlari, contextul social mai larg);
- modalitățile de intervenție și prevenire utilizate.

Chestionarul adresat elevilor vizează următoarele aspecte:

- tipurile manifestărilor de violență; locul desfășurării, actorii implicați și intensitatea/frecvența acestora;
- factorii de risc și cauzele violenței (individuale, familiale, școlare, de context social);
- reprezentările privind securitatea personal în școală;
- caracteristicile mediului familial (tip, statut social, relații intra-familiale, valorizarea școlii și a educației).

- **Studiul de caz**

Scopul studiilor de caz este acela de a pune în evidență cauzele și contextele specifice în care se produc cazurile de violență școlară. *Studiile de caz implică interviuri individuale* cu: elevii cu manifestări de violență selectați, diriginții și părinții acestora. Interviul adresat elevului violent va fi conceput pe următoarele aspecte: situația familial (tipul de relații intra-familiale, istoric al evenimentelor de tip violent, dimensiune); victimizarea elevului (cazuri de abuz fizic/ verbal, tratament neadecvat, opinii personale în ceea ce privește securitatea sa în mediul școlar sau în alte contexte); comportament violent (tip de comportament, sancționarea acestuia); caracteristici individuale ale elevului (maturizare socio-afectivă, strategii de adaptare, valori personale).

Interviul adresat diriginților elevilor violenți se centrează pe aspecte precum: tipul de manifestări violente ale elevului; cauze ale manifestărilor violente; modalități de prevenire /

intervenție din partea școlii; reacția familiei elevului în respectivele situații de violență școlară; situația școlară, respectiv familial a elevului.

Interviul adresat părinților elevilor violenți urmărește: caracteristicile mediului familial (relații intra-familiale, istoric al cazurilor violente); percepția privind educația și utilitatea acesteia; relația familiei cu școala; reacția familiei în ceea ce privește manifestările violente ale copilului și modalitățile de sancționare aplicate de școală.

- **Alte mijloace de realizare a activităților privind prevenirea și combaterea violenței în școală:** fișe de lucru individuale și de grup, postere antivolență, pliante, mesaje antivolență, regulamente antivolență ș.a.

Bibliografie:

1. Vettenburg, Nicole, Towards a Definition of the Concept of Violence, 1999, op. cit. 14.
2. Vettenburg, Nicole et all. (1999), Violence in Schools: Awareness-raising, Prevention, Penalties, Strasbourg, Council of Publishing, p. 15-21.
3. Gittins, Chris, A Handbook on Violence Reduction for Schools in Europe. How to make a difference. Integrated Project 2, Responses to violence in everyday life in a democratic society, 2004.
4. Olweus, D., Harcelement et brutalités entre élèves, Paris, ESF, 1999, p.12
5. Institutul de Științe ale Educației ,UNICEF. Violența în școală, București - 2006

EDITURA ALPHA MDN

Ministerul Educației și Cercetării Științifice
Inspectoratul Școlar al Județului Teleorman
**CENTRUL JUDEȚEAN DE RESURSE ȘI ASISTENȚĂ
EDUCAȚIONALĂ**
web-site: www.cjraetr.ro

Str. Carpați, nr. 15, Alexandria, Teleorman, Nr. telefon/fax: 0347/805501 / 0347/805502

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

Avizat,

Director CJRAE Teleorman,

Prof. cons. Soare Mirela Mariana

“STOP VIOLENȚA!”

**PROGRAM DE PREVENIRE ȘI
COMBATERE A VIOLENȚEI ÎN ȘCOALĂ
AN ȘCOLAR 2016- 2017**

Coordonator de program:

Prof. consilier Bobîrnilă Daniela